TEISINGUMO TEISMO (didžioji kolegija) SPRENDIMAS

2025 m. sausio 28 d.*

„Prašymas priimti prejudicinį sprendimą – Konkurencija – SESV 101 straipsnis – Direktyva 2014/104/ES – Ieškiniai dėl žalos, patirtos dėl konkurencijos teisės pažeidimų, atlyginimo – 2 straipsnio 4 punktas – Sąvoka „ieškinys dėl žalos atlyginimo“ – 3 straipsnio 1 dalis – Teisė į visos patirtos žalos atlyginimą – Reikalavimų atlyginti žalą perleidimas teisinių paslaugų teikėjui – Nacionalinė teisė, pagal kurią tokių paslaugų teikėjui nesuteikiama teisė pareikšti ieškinį dėl sujungtų reikalavimų atlyginti žalą išieškojimo – 4 straipsnis – Veiksmingumo principas – Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartijos 47 straipsnio pirma pastraipa – Teisė į veiksmingą teisminę gynybą“

Byloje C-253/23

dėl *Landgericht Dortmund* (Dortmundo apygardos teismas, Vokietija) 2023 m. kovo 13 d. nutartimi, kurią Teisingumo Teismas gavo 2023 m. balandžio 20 d., pagal SESV 267 straipsnį pateikto prašymo priimti prejudicinį sprendimą byloje

ASG 2 Ausgleichsgesellschaft für die Sägeindustrie Nordrhein-Westfalen GmbH

prieš

Land Nordrhein-Westfalen,

dalyvaujant

Otto Fuchs Beteiligungen KG,

Bundeskartellamt,

TEISINGUMO TEISMAS (didžioji kolegija),

kurį sudaro pirmininkas K. Lenaerts, kolegijų pirmininkai F. Biltgen, K. Jürimäe (pranešėja), C. Lycourgos, I. Jarukaitis, A. Kumin, N. Jääskinen ir D. Gratsias, teisėjai E. Regan, I. Ziemele, J. Passer, Z. Csehi ir O. Spineanu-Matei,

generalinis advokatas M. Szpunar,

posėdžio sekretorius D. Dittert, skyriaus vadovas,

atsižvelgęs į rašytinę proceso dalį ir įvykus 2024 m. gegužės 7 d. posėdžiui,

* Proceso kalba: vokiečių.

išnagrinėjęs pastabas, pateiktas:

– *ASG 2 Ausgleichsgesellschaft für die Sägeindustrie Nordrhein-Westfalen GmbH*, atstovaujamos *Rechtsanwälte* R. Lahme ir A. Ruster,

– *Land Nordrhein-Westfalen*, atstovaujamos *Rechtsanwälte* J. Haereke, D. Hamburger, C. Kusulis, S.-O. Nündel, G. Schwendinger, F. Süß ir K. Teitscheid,

– *Otto Fuchs Beteiligungen KG*, atstovaujamos *Rechtsanwälte* J.-H. Allermann ir C. Thiel von Herff,

– *Bundeskartellamt*, atstovaujamos J. Nothdurft ir K. Ost,

– Vokietijos vyriausybės, atstovaujamos J. Möller ir R. Kanitz,

– Europos Komisijos, atstovaujamos A. Keidel ir G. Meeβen,

susipažinęs su 2024 m. rugsėjo 19 d. posėdyje pateikta generalinio advokato išvada,

priima šį

Sprendimą

1 Prašymas priimti prejudicinį sprendimą pateiktas dėl SESV 101 straipsnio, aiškinamo atsižvelgiant į ESS 4 straipsnio 3 dalį ir Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartijos (toliau – Chartija) 47 straipsnio pirmą pastraipą, taip pat dėl 2014 m. lapkričio 26 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos 2014/104/ES dėl tam tikrų taisyklių, kuriomis reglamentuojami pagal nacionalinę teisę nagrinėjami ieškiniai dėl žalos, patirtos dėl valstybių narių ir Europos Sąjungos konkurencijos teisės nuostatų pažeidimo, atlyginimo (OL L 349, 2014, p. 1), 2 straipsnio 4 punkto, 3 straipsnio 1 dalies ir 9 straipsnio išaiškinimo.

2 Šis prašymas pateiktas nagrinėjant *ASG 2 Ausgleichsgesellschaft für die Sägeindustrie Nordrhein-Westfallen GmbH* (toliau – ASG 2) ir *Land Nordrhein-Westfalen* (Šiaurės Reino-Vestfalijos žemė, Vokietija) (toliau – *Land*) ginčą dėl grupės ieškinio dėl žalos atlyginimo, kurį ASG 2 pareiškė remdamasi 32 lentpjūvių jai perleista teise reikalauti atlyginti žalą, patirtą dėl *Land* ir kitų miško savininkų padaryto SESV 101 straipsnio pažeidimo.

Teisinis pagrindas

Sąjungos teisė

Chartija

3 Chartijos 47 straipsnio „Teisė į veiksmingą teisinę gynybą ir teisingą bylos nagrinėjimą“ pirmoje pastraipoje numatyta:

„Kiekvienas asmuo, kurio teisės ir laisvės, garantuojamos Sąjungos teisės, yra pažeistos, turi teisę į veiksmingą jų gynybą teisme šiame straipsnyje nustatytomis sąlygomis.“

Reglamentas (EB) Nr. 1/2003

4 2002 m. gruodžio 16 d. Tarybos reglamento (EB) Nr. 1/2003 dėl konkurencijos taisyklių, nustatytų [SESV 101] ir [102] straipsniuose, įgyvendinimo (OL L 1, 2003, p. 1; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 8 sk., 2 t., p. 205) 13 konstatuojamojoje dalyje numatyta:

„Jei tyrimo metu, kuris galėtų baigtis susitarimo ar veiklos uždraudimu, įmonės pasiūlo [Europos] Komisijai tokius įsipareigojimus, kurie panaikintų Komisijos susirūpinimą, Komisija turi turėti teisę priimti sprendimus, kuriais šie įsipareigojimai taptų privalomi įmonėms. Komisijos sprendime turi būti konstatuojama, kad jos veiksmams nebėra pagrindo, nepateikiant išvados dėl to, ar pažeidimas buvo arba dar tebėra. Sprendimai dėl įsipareigojimų nepažeidžia valstybių narių konkurencijos institucijų ir teismų įgaliojimų padaryti tokią išvadą ir nagrinėti bylą. Sprendimai dėl įsipareigojimų netinka tais atvejais, kai Komisija ketina skirti baudą.“

5 Šio reglamento 9 straipsnio „Įsipareigojimai“ 1 dalyje numatyta:

„Jei Komisija ketina priimti sprendimą, reikalaujantį, kad pažeidimas būtų nutrauktas, o įmonės pasiūlo savo įsipareigojimus dėl Komisijos išankstiniame vertinime iškeltų problemų, Komisija savo sprendimu gali padaryti šiuos įsipareigojimus privalomus įmonėms. Toks sprendimas priimamas nustatytam laikotarpiui ir jame daroma išvada, kad tolesniems Komisijos veiksmams nebėra pagrindo.“

Direktyva 2014/104

6 Direktyvos 2014/104 4, 12 ir 13 konstatuojamosiose dalyse nustatyta:

„(4) kad būtų įgyvendinta Sąjungos teisėje numatyta teisė gauti kompensaciją už žalą dėl Sąjungos ir nacionalinės konkurencijos teisės pažeidimo, reikia, kad kiekvienoje valstybėje būtų nustatytos procesinės taisyklės, kuriomis užtikrinamas veiksmingas naudojimasis ta teise. Veiksmingų procesinių teisių gynimo priemonių poreikis atsiranda ir dėl teisės į veiksmingą teisminę apsaugą, nustatytos [ESS] 19 straipsnio 1 dalies antroje pastraipoje ir [Chartijos] 47 straipsnio pirmoje pastraipoje. Valstybės narės turėtų užtikrinti veiksmingą teisinę apsaugą tose srityse, kurioms taikoma Sąjungos teisė.

<…>

(12) šia direktyva dar kartą patvirtinamos *acquis communautaire* nuostatos dėl Sąjungos teisės gauti kompensaciją už žalą, patirtą dėl Sąjungos konkurencijos teisės pažeidimo, visų pirma nuostatos, susijusios su teise teikti ieškinį ir žalos apibrėžtimi, kaip nurodyta Teisingumo Teismo praktikoje, ir neužkertamas kelias tolesnei šio *acquis* raidai. Bet kuris asmuo, patyręs žalą dėl tokio pažeidimo, gali reikalauti kompensacijos už faktinius nuostolius (*damnum emergens*), už negautas pajamas (prarastą pelną arba *lucrum cessans*) ir palūkanų, nepriklausomai nuo to, ar nacionalinėje teisėje tos kategorijos apibrėžiamos atskirai ar kartu. <…>

(13) teisė į kompensaciją pripažįstama visiems fiziniams arba juridiniams asmenims (vartotojams, įmonėms ir viešosioms valdžios institucijoms), nepriklausomai nuo to, ar esama tiesioginių sutartinių santykių su pažeidimą padariusia įmone ir ar konkurencijos institucija yra anksčiau nustačiusi pažeidimą. Šia direktyva neturėtų būti reikalaujama, kad valstybės narės nustatytų kolektyvinio teisių gynimo mechanizmus, skirtus SESV 101 ir 102 straipsnių vykdymui užtikrinti. Nedarant poveikio kompensavimui už

galimybių praradimą, visiškas kompensavimas pagal šią direktyvą neturėtų lemti kompensacijos permokos, pavyzdžiui, dėl baudinių nuostolių, daugkartinės žalos ar kitų nuostolių“.

7 Šios direktyvos 1 straipsnio 1 dalyje numatyta:

„Šia direktyva nustatomos tam tikros taisyklės, būtinos užtikrinti, kad bet kuris asmuo, patyręs žalą dėl konkurencijos teisės pažeidimo, kurį padarė įmonė arba įmonių asociacija, galėtų veiksmingai pasinaudoti teise iš tos įmonės arba asociacijos reikalauti visos kompensacijos už tą žalą. Direktyva nustatomos taisyklės, kuriomis skatinama neiškraipyta konkurencija vidaus rinkoje ir šalinamos tinkamo jos veikimo kliūtys, visiems tokią žalą patyrusiems asmenims užtikrinant lygiavertę apsaugą visoje [Europos] Sąjungoje.“

8 Tos direktyvos 2 straipsnyje nustatyta:

„Šioje direktyvoje vartojamų terminų apibrėžtys:

<…>

4) ieškinys dėl žalos atlyginimo – galimai nukentėjusios šalies, vienos ar kelių galimai nukentėjusių šalių vardu veikiančio asmens, kai Sąjungos arba nacionalinėje teisėje numatyta tokia galimybė, arba fizinio ar juridinio asmens, perėmusio galimai nukentėjusios šalies teises (įskaitant jo ieškinį perėmusį asmenį) pagal nacionalinę teisę pateiktas ieškinys, kuriuo nacionaliniam teismui pateikiamas reikalavimas atlyginti žalą;

<…>

12) galutinis sprendimas dėl pažeidimo – sprendimas dėl pažeidimo, kuris negali arba nebegali būti peržiūrėtas įprasta apeliacine tvarka;

<…>“

9 Tos pačios direktyvos 3 straipsnio „Teisė į visą kompensaciją“ 1 dalyje numatyta:

„Valstybės narės užtikrina, kad bet kuris fizinis ar juridinis asmuo, patyręs žalą dėl konkurencijos teisės pažeidimo, galėtų reikalauti visos kompensacijos už patirtą žalą ir ją gauti.“

10 Direktyvos 2014/104 4 straipsnyje „Veiksmingumo ir lygiavertiškumo principai“ nustatyta:

„Vadovaujantis veiksmingumo principu, valstybės narės užtikrina, kad visos su ieškiniais dėl žalos atlyginimo susijusios nacionalinės taisyklės ir procedūros būtų parengtos ir taikomos taip, kad jomis nebūtų sudarytos praktiškai neįmanomos arba pernelyg sudėtingos sąlygos pasinaudoti Sąjungos teise gauti visą kompensaciją už žalą, patirtą dėl konkurencijos teisės pažeidimo. Vadovaujantis lygiavertiškumo principu, visos nacionalinės taisyklės ir procedūros, susijusios su ieškiniais dėl žalos, patirtos dėl SESV 101 arba 102 straipsnio pažeidimų, atlyginimo, galimai nukentėjusiosioms šalims turi būti ne mažiau palankios negu panašiems ieškiniams dėl žalos, patirtos dėl nacionalinės teisės pažeidimų, atlyginimo taikomos taisyklės ir procedūros.“

11 Šios direktyvos 9 straipsnio 1 dalis suformuluota taip:

„Valstybės narės užtikrina, kad nacionalinės konkurencijos institucijos arba apeliacinės instancijos teismo galutiniu sprendimu nustatytas konkurencijos teisės pažeidimas būtų laikomas neginčijamai

nustatytu pagal SESV 101 ar 102 straipsnį arba pagal nacionalinę konkurencijos teisę jų nacionaliniams teismams pateiktų ieškinių dėl žalos atlyginimo tikslais.“

Vokietijos teisė

12 Pagrindinėje byloje taikomos redakcijos 2007 m. gruodžio 12 d. *Gesetz über außergerichtliche Rechtsdienstleistungen (Rechtsdienstleistungsgesetz)* (Neteisminių teisinių paslaugų įstatymas) (BGBl. 2007 I, p. 2840) (toliau – RDG) 1 straipsnio 1 dalyje nustatyta:

„Šiuo įstatymu reglamentuojama teisė teikti neteismines teisines paslaugas Vokietijos Federacinėje Respublikoje. Juo siekiama apsaugoti teisės subjektus, teisinius santykius ir teisės sistemą nuo nekvalifikuotų asmenų teikiamų teisinių paslaugų.“

13 RDG 2 straipsnyje „Teisinės paslaugos sąvoka“ nustatyta:

„1) Teisinė paslauga yra bet kokia veikla sprendžiant konkrečius kito asmens reikalus, jeigu ją teikiant reikia teisiškai įvertinti konkretų atvejį.

2) Nepriklausomai nuo 1 dalyje nustatytų sąlygų, teisine paslauga laikomas skolų išieškojimas pagal kitų asmenų skolinius reikalavimus arba skolų išieškojimas pagal skolinius reikalavimus, perleistus siekiant išieškoti skolą kito asmens naudai, kai skolų išieškojimas yra atskira veikla, įskaitant su skolų išieškojimu susijusią analizę ir teisinę konsultaciją (išieškojimo paslauga). Perleisti skoliniai reikalavimai pirmojo kreditoriaus atžvilgiu nelaikomi kito asmens skoliniais reikalavimais.

<…>“

14 RDG 3 straipsnyje „Teisė teikti neteismines teisines paslaugas“ nurodyta:

„Savarankiškai teikti neteismines teisines paslaugas galima tik tiek, kiek tai leidžiama pagal šį įstatymą, kitus įstatymus arba remiantis kitais įstatymais.“

15 RDG 10 straipsnyje suformuluotas taip:

„1) Fiziniai ir juridiniai asmenys, taip pat bendrovės, neturinčios juridinio asmens statuso, įregistruoti kompetentingoje institucijoje (į registrą įtraukti asmenys), remdamiesi specialiomis žiniomis, gali teikti šių sričių teisines paslaugas:

1. Išieškojimo paslaugas <…>

<…>“

16 RDG 11 straipsnio „Specialios žinios, profesijos pavadinimai“ 1 dalyje numatyta:

„Išieškojimo paslaugoms teikti reikalingos prašomai veiklai reikšmingų teisės sričių, visų pirma civilinės teisės, komercinės teisės, vertybinių popierių ir bendrovių teisės, civilinio proceso teisės, įskaitant priverstinio vykdymo teisę ir nemokumo teisę, taip pat išlaidų ir bylinėjimosi išlaidų atlyginimo teisės, specialios žinios.“

17 RDG 12 straipsnyje nustatytos įrašymo į registrą, kad būtų galima teikti teisines paslaugas, sąlygos ir numatytas įgaliojimas reglamentuoti konkrečius reikalavimus, kaip antai reikalavimą įrodyti šio įstatymo 10 straipsnyje paminėtas specialiąsias žinias.

Pagrindinė byla ir prejudiciniai klausimai

18 2020 m. kovo 31 d. ASG 2, remdamasi teisėmis, kurias jai perleido 32 lentpjūvės, įsteigtos Vokietijoje, Belgijoje ir Liuksemburge (toliau – suinteresuotosios lentpjūvės), prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusiame teisme – *Landgericht Dortmund* (Dortmundo apygardos teismas, Vokietija), pareiškė grupės ieškinį *Land* dėl karteliu padarytos žalos atlyginimo.

19 *Land* buvo priekaištaujama, kad bent jau laikotarpiu nuo 2005 m. birželio 28 d. iki 2019 m. birželio 30 d., pažeisdama SESV 101 straipsnį, ji suvienodino apvaliosios spygliuočių medienos (toliau – apvalioji mediena) kainas savo ir kitų toje *Land* įsteigtų miško savininkų naudai (toliau – aptariamas kartelis).

20 *Bundeskartellamt* (Federalinė konkurencijos tarnyba, Vokietija) atliko šių veiksmų tyrimą ir 2009 m. priėmė *Gesetz gegen Wettbewerbsbeschränkungen* (Įstatymas dėl konkurencijos ribojimų) 32b straipsniu ir SESV 101 straipsniu grindžiamą sprendimą dėl įsipareigojimų, taikomą *Land* ir kitoms *Länder*, vykdžiusioms panašią apvaliosios medienos pardavimo veiklą (toliau – 2009 m. sprendimas).

21 Suinteresuotosios lentpjūvės siekia, kad *Land* atlygintų žalą, kurią jos mano patyrusios aptariamo kartelio veikimo laikotarpiu dėl neva per didelių kartelio nustatytų kainų, už kurias jos pirko tos *Land* kilmės apvaliąją medieną.

22 Šiuo tikslu suinteresuotosios lentpjūvės perleido ASG 2 teisę reikalauti aptariamu karteliu padarytos žalos atlyginimo. ASG 2, „teisinių paslaugų teikėja“, kaip ji suprantama pagal RDG, turi įgaliojimą pagal tą įstatymą; prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusiam teismui ji pareiškė grupės ieškinį savo vardu ir savomis lėšomis, tačiau teises perleidusių subjektų naudai už tam tikrą sėkmės mokestį.

23 Reikalavimas atlyginti dėl aptariamo kartelio patirtą žalą susijęs su keliais šimtais tūkstančių atvejų, kai lentpjūvės pirko apvaliąją medieną. Kiekviena lentpjūvė tokių pirkimų atliko pagal kelis tūkstančius ar net kelias dešimtis tūkstančių sandorių.

24 Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusiame teisme *Land* ginčija ieškinio priimtinumą ir ASG 2 teisę pareikšti ieškinį. Šiuo klausimu ji teigia, kad teisę į žalos atlyginimą suinteresuotosios lentpjūvės perleido ASG 2 pažeisdamos RDG, todėl tie perleidimai yra negaliojantys. Iš tiesų, ASG 2 turimas įgaliojimas pagal RDG nesuteikia teisės reikalauti atlyginti žalą, patirtą dėl įtariamo konkurencijos teisės pažeidimo.

25 Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas pažymi, kad pagal Vokietijos teisę dėl dideliam asmenų skaičiui padarytos masinės žalos arba dėl nedidelės žalos teisės subjektų ieškiniai gali būti sugrupuoti pagal reikalavimo atlyginti žalą perleidimo mechanizmą (*Abtretungsmodell*), kuris taip pat laikomas „grupės ieškiniu dėl išieškojimo“ (*Sammelklage-Inkasso*) (toliau – grupės ieškinys dėl išieškojimo). Pagal šį mechanizmą galimai nukentėję asmenys perleidžia savo galimus reikalavimus atlyginti žalą teisinių paslaugų teikėjui,

gavusiam RDG numatytą įgaliojimą, kuriuo jam iš principo suteikiamas leidimas už sėkmės mokestį tęsti sujungtų reikalavimų atlyginti žalą išieškojimą savo vardu ir lėšomis, tačiau teises perleidusių subjektų naudai.

26 Pasak prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusio teismo, remiantis *Bundesgerichtshof* (Aukščiausiasis Federalinis Teismas, Vokietija) jurisprudencija tokią praktiką leidžiama taikyti įvairių rūšių bylose dėl žalos atlyginimo, be kita ko, ginčuose dėl nekilnojamojo turto nuomos ir žalos atlyginimo oro transporto keleiviams. Atvirkščiai, žemesnės instancijos teismai RDG aiškina taip, kad grupės ieškinys dėl išieškojimo negali būti teikiamas dėl įtariamo konkurencijos teisės pažeidimo patirtos žalos atlyginimo srityje, ypač kai kalba eina apie vadinamąjį *stand-alone* ieškinį, t. y. ieškinį dėl žalos atlyginimo, kuris pareikštas ne pagal galutinį ir privalomą konkurencijos institucijos sprendimą dėl faktinių aplinkybių nustatymo, kuriame konstatuojamas toks pažeidimas (toliau – savarankiškas ieškinys dėl žalos atlyginimo). *Bundesgerichtshof* (Aukščiausiasis Federalinis Teismas) dar neturėjo progos nagrinėti tokio klausimo.

27 Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusio teismo nuomone, Vokietijos teisėje nenumatyta jokia teisinė priemonė, kuri būtų lygiavertė grupės ieškiniui dėl išieškojimo ir kuri leistų užtikrinti veiksmingą teisės į žalos atlyginimą kartelių bylose įgyvendinimą.

28 Tokiomis aplinkybėmis neužtikrinamas teisės į kartelio padarytos žalos atlyginimą veiksmingumas, ypač kalbant apie dideliam nukentėjusių asmenų skaičiui padarytą nedidelę žalą. Tokiais atvejais individualus žalos dydis būna toks mažas, kad teisės subjektai netenka paskatos pasinaudoti teise į žalos atlyginimą, kuri jiems suteikta pagal Sąjungos teisę.

29 Tokiomis aplinkybėmis grupės ieškinys dėl išieškojimo yra vienintelė ekonomiškai pagrįsta ir įgyvendinama galimybė reikalauti atlyginti tokią žalą. Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas vis dėlto laikosi nuomonės, kad, remiantis tam tikrų nacionalinių teismų aiškinamomis RDG nuostatomis, pagrindinėje byloje nagrinėjamus perleidimus jis turi laikyti negaliojančiais, todėl jam pateiktas ieškinys turi būti atmestas.

30 Jam vis dėlto kyla klausimas, ar pagal Sąjungos teisę draudžiama taip aiškinti RDG, nes toks nacionalinės teisės aiškinimas, pagal kurį dėl nagrinėjamo kartelio nukentėjęs asmenys negali pareikšti grupės ieškinio dėl išieškojimo, gali būti nesuderinamas tiek su Direktyva 2014/104, tiek su Sąjungos teisės veiksmingumo principu ir teise į veiksmingą teisminę apsaugą.

31 Pirma, prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusiam teismui kyla klausimas, ar toks nesuderinamumas gali būti grindžiamas Direktyvos 2014/104 3 straipsnio 1 dalies, kurioje, kaip jis teigia, nustatyta Teisingumo Teismo suformuotoje jurisprudencijoje įtvirtina dėl kartelio nukentėjusių asmenų teisė gauti visą dėl to kartelio patirtos žalos atlyginimą, ir tos direktyvos 2 straipsnio 4 punkto bendru aiškinimu. Iš tiesų, pastarojoje nuostatoje aiškiai kalbama apie grupės ieškinį dėl išieškojimo, nes sąvoka „ieškinys dėl žalos atlyginimo“, kaip ji suprantama pagal tą nuostatą, apima ieškinį, pareikštą „fizinio ar juridinio asmens, perėmusio galimai nukentėjusios šalies teises (įskaitant jo ieškinį perėmusį asmenį)“.

32 Antra, prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas abejoja, ar galimybės nukentėjusiems asmenims pareikšti grupės ieškinį dėl išieškojimo remiantis šio straipsnio 29 punkte minėtu nacionalinės teisės aiškinimu nebuvimas yra suderinamas su ESS 4 straipsnio 3 dalimi ir SESV 101 straipsniu. Jo teigimu, kaip galima teigti remiantis Teisingumo Teismo jurisprudencija ir Direktyvos 2014/104 nuostatomis, bet kuris asmuo gali reikalauti atlyginti visą žalą, kurią patyrė dėl konkurencijos teisės pažeidimo. Taigi valstybės

narės privalo užtikrinti teisės į tos žalos atlyginimą veiksmingumą, kad naudojimasis ta teise netaptų neįmanomas ar pernelyg sudėtingas. Taip prisidedama prie viešojo intereso apsaugos, siekiant užtikrinti veiksmingą konkurenciją Sąjungoje.

33 Trečia, prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusiam teismui kyla klausimas, ar galimybės nukentėjusiems asmenims pareikšti grupės ieškinį dėl išieškojimo remiantis šio straipsnio 29 punkte minėtu nacionalinės teisės aiškinimu nebuvimas pažeidžia Chartijos 47 straipsnio pirmoje pastraipoje, ESS 6 straipsnio 3 dalyje, taip pat 1950 m. lapkričio 4 d. Romoje pasirašytos Europos žmogaus teisių ir laisvių apsaugos konvencijos 13 straipsnyje įtvirtintą tų asmenų teisę į veiksmingą teisminę apsaugą. Iš tiesų, tokiu atveju, koks aptariamas jo nagrinėjamoje byloje, susijusioje su dideliam asmenų skaičiui padaryta masine žala arba nedidele žala, nukentėję asmenys netektų galimybės pasinaudoti nacionalinėje teisėje numatyta vienintele veiksminga teisių gynimo priemone, kad galėtų įgyvendinti turimą teisę į žalos atlyginimą.

34 Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas galiausiai pažymi, kad jeigu būtų nuspręsta, jog nacionalinė teisė prieštarauja Sąjungos teisei, jis negalėtų jos aiškinti laikydamasis Sąjungos teisės, nes toks aiškinimas būtų *contra legem*.

35 Šiomis aplinkybėmis *Landgericht Dortmund* (Dortmundo apygardos teismas) nutarė sustabdyti bylos nagrinėjimą ir pateikti Teisingumo Teismui šiuos prejudicinius klausimus:

„1. Ar Sąjungos teisė, visų pirma SESV 101 straipsnis, ESS 4 straipsnio 3 dalis, [Chartijos] 47 straipsnis ir [Direktyvos 2014/104] 2 straipsnio 4 punktas ir 3 straipsnio 1 dalis, turi būti aiškinama taip, kad pagal ją draudžiama aiškinti ir taikyti valstybės narės teisės nuostatas, kuriomis galimai dėl SESV 101 straipsnio pažeidimo (saistomąjį poveikį turinti išvada, kad toks pažeidimas yra, padaryta remiantis Direktyvos 2014/104/ES 9 straipsniu ir (arba) nacionalinės teisės nuostatomis, kuriomis jis perkeltas į nacionalinę teisę) nukentėjusiajai šaliai nesudaroma galimybė savo teises (visų pirma masinės arba išskaidytosios žalos atvejais) pagal patikos principą perleisti įgaliotajam teisinių paslaugų teikėjui, kad jis jas, sujungęs su kitų galimai nukentėjusiųjų šalių teisėmis, įgyvendintų pareikšdamas *follow-on* (paskesnį) ieškinį, kai kitų lygiaverčių teisinių arba sutartinių galimybių sujungti reikalavimus atlyginti žalą nėra visų pirma dėl to, kad jas taikant vis tiek nebūtų priimti įpareigojantys sprendimai, arba jos dėl kitų procesinių priežasčių yra nepraktiškos ar dėl ekonominių priežasčių objektyviai nepriimtinos, todėl išieškoti būtent nedidelės žalos atlyginimą praktiškai būtų neįmanoma arba bet kuriuo atveju pernelyg sudėtinga?

2. Ar Sąjungos teisę taip aiškinti reikia bet kuriuo atveju tuomet, kai nagrinėjami reikalavimai atlyginti žalą turi būti tiriami nesant pirmesnio ir saistomąjį poveikį, kaip tai suprantama pagal nacionalinės teisės nuostatas, grindžiamas [Direktyvos 2014/104] 9 straipsniu, turinčio Europos Komisijos arba nacionalinių institucijų sprendimo dėl tariamo pažeidimo (<…> *stand-alone* <…> ieškinys), kai dėl pirmajame klausime nurodytų priežasčių nėra kitų lygiaverčių teisinių arba sutartinių galimybių sujungti reikalavimus atlyginti žalą siekiant juos išnagrinėti pagal civilinę teisę ir kai kitu atveju SESV 101 straipsnio pažeidimas apskritai, t. y. nei *public enforcement* (viešasis vykdymo užtikrinimas), nei *private enforcement* (privatusis vykdymo užtikrinimas) būdu, nebūtų tiriamas?

3. Jei bent į vieną iš pirmesnių klausimų būtų atsakyta teigiamai, ar atitinkamos Vokietijos teisės normos, kai jų aiškinimas pagal Sąjungos teisę negalimas, turi būti netaikomos, ir tai reikštų, kad reikalavimų atlyginti žalą perleidimas bent jau šiuo aspektu yra galiojantis ir veiksmingas teisių įgyvendinimas yra galimas?“

Dėl prejudicinių klausimų

Dėl pirmojo klausimo priimtinumo

36 Dėstydamas pirmąjį klausimą prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas iš esmės siekia išsiaiškinti, ar SESV 101 straipsnis, aiškinamas atsižvelgiant į Direktyvos 2014/104 2 straipsnio 4 punktą, 3 straipsnio 1 dalį, 4 straipsnį ir 9 straipsnio 1 dalį, taip pat Chartijos 47 straipsnio pirma pastraipa, turi būti aiškinami taip, kad jais remiantis draudžiama aiškinti nacionalinės teisės aktus taip, kad dėl konkurencijos teisės pažeidimo galbūt nukentėję asmenys savo teisės į žalos atlyginimą negalėtų perleisti teisinių paslaugų teikėjui, kad jis galėtų tas teises sujungti ir jas ginti pareikšdamas vadinamąjį *follow-on* ieškinį, t. y. ieškinį dėl žalos atlyginimo, kuris pareiškiamas po to, kai konkurencijos tarnyba priima galutinį sprendimą dėl tokio pažeidimo konstatavimo (toliau – paskesnis ieškinys dėl žalos atlyginimo).

37 *Otto Fuchs Beteiligungen*, *Land* ir Komisija tvirtina, kad šis klausimas yra nepriimtinas. Ieškinys pagrindinėje byloje turėtų būti analizuojamas ne kaip paskesnis, o kaip savarankiškas ieškinys dėl žalos atlyginimo.

38 Šiuo klausimu reikia priminti, kad, remiantis suformuota jurisprudencija, Teisingumo Teismui pateiktas prejudicinis klausimas turi būti susijęs su Sąjungos teisės aiškinimu, tenkinančiu objektyvų sprendimo, kurį turi priimti prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas, poreikį (2023 m. sausio 12 d. Sprendimo *DOBELES HES*, C-702/20 ir C-17/21, EU:C:2023:1, 81 punktas, taip pat 2024 m. sausio 9 d. Sprendimo *G. ir kt. (Lenkijos bendrosios kompetencijos teismų teisėjų skyrimas)*, C-181/21 ir C-269/21, EU:C:2024:1, 65 punktas).

39 Tik bylą nagrinėjantis nacionalinis teismas, atsakingas už sprendimo priėmimą, atsižvelgdamas į konkrečios bylos aplinkybes turi įvertinti tai, ar jo sprendimui priimti būtinas prejudicinis sprendimas, ir Teisingumo Teismui pateikiamų klausimų svarbą. Todėl Teisingumo Teismas iš principo turi priimti sprendimą tuo atveju, kai pateikti klausimai susiję su Sąjungos teisės išaiškinimu (2021 m. spalio 6 d. Sprendimo *Sumal*, C-882/19, EU:C:2021:800, 27 punktas, taip pat 2024 m. rugsėjo 19 d. Sprendimo *Booking.com ir Booking.com (Deutschland)*, C-264/23, EU:C:2024:764, 34 punktas).

40 Vadinasi, kadangi klausimams dėl Sąjungos teisės taikoma svarbos prezumpcija, Teisingumo Teismas gali atsisakyti priimti sprendimą dėl nacionalinio teismo pateikto prejudicinio klausimo, tik jeigu akivaizdu, kad prašomas Sąjungos teisės nuostatos išaiškinimas visiškai nesusijęs su pagrindinėje byloje nagrinėjamo ginčo aplinkybėmis ar dalyku, jeigu problema hipotetinė arba Teisingumo Teismas neturi informacijos apie faktines ir teisines aplinkybes, būtinos tam, kad naudingai atsakytų į jam pateiktus klausimus (2021 m. spalio 6 d. Sprendimo *Sumal*, C-882/19, EU:C:2021:800, 28 punktas, taip pat 2024 m. rugsėjo 19 d. Sprendimo *Booking.com ir Booking.com (Deutschland)*, C-264/23, EU:C:2024:764, 35 punktas).

41 Nagrinėjamu atveju iš prašymo priimti prejudicinį sprendimą matyti, kad pirmasis klausimas, kiek jis susijęs su atveju, kai pareiškiamas paskesnis ieškinys dėl žalos atlyginimo, akivaizdžiai neturi jokio ryšio su pagrindinės bylos aplinkybėmis ar dalyku.

42 Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas nurodo, kad jam pateiktas nagrinėti ieškinys dėl žalos atlyginimo, kurį pareiškė ASG 2, siekdama, kad suinteresuotosioms lentpjūvėms būtų atlyginta žala, galbūt patirta dėl aptariamo kartelio. Tas teismas pažymi, kad pagrindinėje byloje be 2009 m. sprendimo nepriimtas jokis kitas sprendimas.

43 Kaip išvados 55 punkte pažymėjo generalinis advokatas, tas sprendimas priimtas remiantis *Gesetz gegen Wettbewerbsbeschränkungen* (Įstatymas dėl konkurencijos ribojimų) 32b straipsniu, kurio formuluotė sutampa su Reglamento Nr. 1/2003 9 straipsnio formuluote; tai rašytinėse pastabose patvirtino Federalinė konkurencijos tarnyba.

44 Vis dėlto sprendime dėl įsipareigojimų, priimtame remiantis to reglamento 9 straipsniu, galutinai nekonstatuotas joks SESV 101 ir 102 straipsnių pažeidimas.

45 Aptariamo reglamento 9 straipsnyje, aiškinamame atsižvelgiant į jo 13 konstatuojamąją dalį, iš tiesų numatyta, kad per procedūrą, pradėtą pagal šią nuostatą, Komisija atleidžiama nuo pareigos kvalifikuoti ir konstatuoti pažeidimą, o jos vaidmuo apsiriboja atitinkamų įmonių pasiūlytų įsipareigojimų patikrinimu ir galimu pritarimu jiems, atsižvelgiant į jos išankstiniame vertinime nurodytas problemas ir siekiamus tikslus. Taigi priėmus sprendimą dėl įsipareigojimų nutraukiama tokių įmonių atžvilgiu pradėta procedūra dėl pažeidimo ir taip jos gali išvengti konkurencijos teisės pažeidimo konstatavimo bei galbūt gresiančios baudos (šiuo klausimu žr. 2010 m. birželio 29 d. Sprendimo *Komisija / Alrosa*, C-441/07 P, EU:C:2010:377, 40 ir 48 punktus).

46 Remiantis prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusio teismo pateikta informacija, 2009 m. sprendime Federalinė konkurencijos tarnyba *Land* nustatė ribines vertes, taikytinas bendradarbiaujant apvaliosios medienos pardavimo srityje, taip pat priemones, skirtas *Land* padėčiai aptariamoje rinkoje susilpninti.

47 Dėl to 2009 m. sprendimas negali būti laikomas nacionalinės konkurencijos tarnybos galutiniu sprendimu, kuriame konstatuojamas toks konkurencijos teisės pažaidimas, apie kokį kalbama Direktyvos 2014/104 9 straipsnio 1 dalyje, aiškinamoje atsižvelgiant į tos direktyvos 2 straipsnio 12 punktą. Taigi pagrindinėje byloje nagrinėjamas ASG 2 ieškinys neturėtų būti laikomas paskesniu ieškiniu dėl žalos atlyginimo.

48 Tokiomis aplinkybėmis pirmasis prejudicinis klausimas yra nepriimtinas.

Dėl antrojo ir trečiojo klausimų

49 Dėstydamas antrąjį ir trečiąjį klausimus, kuriuos reikia nagrinėti kartu, prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas iš esmės siekia išsiaiškinti, ar SESV 101 straipsnis kartu su Direktyvos 2014/104 2 straipsnio 4 punktu, 3 straipsnio 1 dalimi ir 4 straipsniu, taip pat Chartijos 47 straipsnio pirma pastraipa turi būti aiškinami taip, kad jais remiantis draudžiama aiškinti nacionalinės teisės aktus taip, kad dėl konkurencijos teisės pažeidimo galbūt nukentėję asmenys savo teisės į žalos atlyginimą negalėtų perleisti teisinių paslaugų teikėjui, kad jis galėtų tas teises sujungti ir jas ginti pareikšdamas savarankišką ieškinį dėl žalos atlyginimo.

50 Jei atsakymas būtų teigiamas, tas teismas klausia, ar jis turėtų netaikyti atitinkamų nacionalinės teisės nuostatų, jeigu jų neįmanoma aiškinti pagal Sąjungos teisę.

Dėl priimtinumo

51 *Otto Fuchs Beteiligungen* ir *Land* ginčija antrojo ir trečiojo klausimų priimtinumą.

52 Pirma, jie teigia, kad antrasis klausimas yra hipotetinis arba nereikalingas ginčui pagrindinėje byloje išspręsti ir kad nei šis, nei trečiasis klausimas nesusiję su Sąjungos teisės aiškinimu.

53 Vis dėlto remiantis Teisingumo Teismo turima bylos medžiaga galima teigti, kad prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusio teismo prašomas Sąjungos teisės išaiškinimas akivaizdžiai objektyviai būtinas tam, kad būtų galima priimti sprendimą pagrindinėje byloje.

54 Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas klausia, ar remiantis šio sprendimo 49 punkte nurodytomis Sąjungos teisės nuostatomis draudžiama nacionalinės teisės aktus aiškinti taip, kad dėl nagrinėjamo kartelio nukentėję asmenys negalėtų pareikšti grupės ieškinio dėl išieškojimo. Jei atsakymas būtų teigiamas, tas teismas klausia, kokios būtų tokio nesuderinamumo pasekmės, jeigu nebūtų įmanoma RDG nuostatų aiškinti pagal Sąjungos teisę.

55 Antra, *Otto Fuchs Beteiligungen* ir *Land* iš esmės teigia, kad prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas savo klausimus grindė klaidingomis prielaidomis. Konkrečiai kalbant, tas teismas klaidingai nusprendė, kad, viena vertus, RDG nuostatos turi būti aiškinamos taip, kad jomis savaime draudžiama pareikšti grupės ieškinį dėl išieškojimo konkurencijos srityje, ir, kita vertus, kad jeigu dėl kartelio nukentėję asmenys negali pareikšti grupės ieškinio, tai jiems praktiškai neįmanoma arba – bet kuriuo atveju – pernelyg sudėtinga pasinaudoti Sąjungos teisės suteikta teise į žalos atlyginimą, nes Vokietijos teisėje nenumatyta jokia alternatyva, leidžianti tiems asmenims taip pat veiksmingai apginti savo teisę į žalos atlyginimą.

56 Remiantis Teisingumo Teismo suformuota jurisprudencija, klausimus dėl Sąjungos teisės išaiškinimo nacionalinis teismas pateikia atsižvelgdamas į savo paties nurodytas faktines aplinkybes ir teisinius pagrindus, kurių tikslumo Teisingumo Teismui tikrinti nereikia (šiuo klausimu žr. 2023 m. spalio 26 d. Sprendimo *EDP – Energias de Portugal ir kt.*, C-331/21, EU:C:2023:812, 46 punktą ir jame nurodytą jurisprudenciją).

57 Kadangi tik prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas turi kompetenciją aiškinti ir taikyti nacionalinę teisę, Teisingumo Teismas privalo atsižvelgti į teisinį pagrindą, kuriam esant suformuluoti prejudiciniai klausimai nutartyje dėl prašymo priimti prejudicinį sprendimą (šiuo klausimu žr. 2024 m. lapkričio 14 d. Sprendimą *S. (Teismo sudėties keitimas)*, C-197/23, EU:C:2024:956, 51 punktą ir jame nurodytą jurisprudenciją). Beje, šio sprendimo 40 punkte primintos reikšmingumo prezumpcijos, kuri taikoma šiems klausimams, negali paneigti vien tai, kad viena iš pagrindinės bylos šalių ginčija tam tikrus faktus, kurių tikslumo Teisingumo Teismas neprivalo tikrinti ir nuo kurių priklauso to pagrindinės bylos dalyko apibrėžimas (šiuo klausimu žr. 2016 m. rugsėjo 22 d. Sprendimo *Breitsamer und Ulrich*, C-113/15, EU:C:2016:718, 34 punktą ir jame nurodytą jurisprudenciją).

58 Vis dėlto šio sprendimo 55 punkte nurodytos prielaidos grindžiamos prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusio teismo atliktu pagrindinės bylos nacionalinio konteksto vertinimu. Tokį vertinimą atlikti kompetenciją turi tik tas teismas, o Teisingumo Teismas neprivalo tikrinti jų tikslumo.

59 Tokiomis aplinkybėmis ir neužkertant galimybės prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusiam teismui atlikti tokį patikrinimą (šiuo klausimu žr. 2018 m. birželio 27 d. Sprendimo *Altiner ir Ravn*, C-230/17, EU:C:2018:497, 23 punktą) reikia konstatuoti, kad antrasis ir trečiasis klausimai yra priimtini.

Dėl esmės

60 SESV 101 straipsnio 1 dalis turi tiesioginį poveikį privačių asmenų tarpusavio santykiams ir teisės subjektams sukuria teisių, kurias nacionaliniai teismai turi saugoti (1974 m. sausio 30 d. Sprendimo *BRT ir Société belge des auteurs, compositeurs et éditeurs*, 127/73, EU:C:1974:6, 16 punktas, taip pat 2021 m. spalio 6 d. Sprendimo *Sumal*, C-882/19, EU:C:2021:800, 32 punktas ir jame nurodyta jurisprudencija).

61 Reikia pažymėti, kad jeigu ne kiekvienas asmuo galėtų reikalauti atlyginti žalą, kurią galėjo patirti dėl konkurencijos teisės pažeidimo, iškiltų pavojus SESV 101 straipsnio visapusiam veiksmingumui ir ypač jo 1 dalyje nustatyto draudimo praktiniam įgyvendinimui (šiuo klausimu žr. 2001 m. rugsėjo 20 d. Sprendimo *Courage ir Crehan*, C-453/99, EU:C:2001:465, 26 punktą, taip pat 2021 m. spalio 6 d. Sprendimo *Sumal*, C-882/19, EU:C:2021:800, 33 punktą ir jame nurodytą jurisprudenciją).

62 Taigi bet kuris asmuo turi teisę reikalauti atlyginti patirtą žalą, jei tarp tos žalos ir tokio pažeidimo yra priežastinis ryšys (šiuo klausimu žr. 2006 m. liepos 13 d. Sprendimo *Manfredi ir kt.*, C-295/04–C-298/04, EU:C:2006:461, 61 punktą, taip pat 2021 m. spalio 6 d. Sprendimo *Sumal*, C-882/19, EU:C:2021:800, 34 punktą ir jame nurodytą jurisprudenciją).

63 Bet kurio asmens teisė reikalauti atlyginti tokią žalą sustiprina Sąjungos konkurencijos taisyklių veiksmingumą ir gali atgrasyti nuo dažnai užmaskuotų veiksmų, galinčių apriboti ar iškraipyti konkurencijos veikimą, ir taip prisideda prie veiksmingos konkurencijos Sąjungoje išsaugojimo (šiuo klausimu žr. 2021 m. spalio 6 d. Sprendimo *Sumal*, C-882/19, EU:C:2021:800, 35 punktą ir jame nurodytą jurisprudenciją).

64 Kaip galima teigti remiantis Direktyvos 2014/104 12 konstatuojamąja dalimi, ši teisė į konkurencijos teisės pažeidimu padarytos žalos atlyginimą buvo kodifikuota tos direktyvos 3 straipsnio 1 dalyje, kurioje nustatyta, kad valstybės narės užtikrina bet kuriam tokią žalą patyrusiam fiziniam ar juridiniam asmeniui galimybę reikalauti viso tos žalos atlyginimo ir jį gauti.

65 Tos direktyvos 4 konstatuojamojoje dalyje nustatyta: tam, kad ši teisė į žalos atlyginimą galėtų būti įgyvendinta, reikia, kad kiekvienoje valstybėje būtų nustatytos procesinės taisyklės, kuriomis užtikrinamas veiksmingas naudojimasis ta teise. Toje konstatuojamojoje dalyje nustatyta, kad veiksmingų procesinių teisių gynimo priemonių poreikis atsiranda ir dėl Chartijos 47 straipsnio pirmoje pastraipoje įtvirtintos teisės į veiksmingą teisminę apsaugą, kurią atitinka ESS 19 straipsnio 1 dalies antroje pastraipoje numatyta pareiga nustatyti reikiamas teisių gynimo priemones, kad ta apsauga būtų užtikrinta tose srityse, kurioms taikoma Sąjungos teisė (šiuo klausimu žr. 2017 m. gegužės 16 d. Sprendimo *Berlioz Investment Fund*, C-682/15, EU:C:2017:373, 44 punktą, taip pat 2020 m. spalio 6 d. Sprendimo *Liuksemburgo valstybė (Teisė apskųsti prašymą pateikti informaciją mokesčių srityje)*, C-245/19 ir C-246/19, EU:C:2020:795, 47 punktą).

66 Šiuo klausimu, kaip numatyta Direktyvos 2014/104 1 straipsnio 1 dalyje, toje direktyvoje nustatytos tam tikros ieškiniams dėl žalos atlyginimo taikomos taisyklės, kurios, kaip nusprendė Sąjungos teisės aktų leidėjas, buvo reikalingos, kad bet kuris asmuo, patyręs žalą dėl konkurencijos teisės pažeidimo, galėtų veiksmingai pasinaudoti teise iš įmonės ar įmonių asociacijos reikalauti atlyginti visą patirtą žalą.

67 Reikia atkreipti dėmesį, kad tos direktyvos 2 straipsnio 4 punkte sąvoka „ieškinys dėl žalos atlyginimo“ apibrėžiama kaip galimai nukentėjusios šalies, vienos ar kelių galimai nukentėjusių šalių vardu veikiančio asmens, kai nacionalinėje teisėje konkrečiai numatyta tokia galimybė, arba fizinio ar juridinio asmens, perėmusio galimai nukentėjusios šalies teises (įskaitant jo ieškinį perėmusį asmenį), pagal nacionalinę teisę pareikštas ieškinys, kuriuo nacionaliniam teismui pateikiamas reikalavimas atlyginti žalą.

68 Taigi toje direktyvoje numatyta, kad fizinis ar juridinis asmuo, turintis teisę į Sąjungos teisėje nustatytą žalos atlyginimą, ieškinį dėl žalos atlyginimo gali pareikšti arba tiesiogiai, arba per trečiąjį asmenį, kuriam buvo perleista galimai nukentėjusios šalies teisė reikalauti atlyginti žalą.

69 Tai reiškia, kad, kaip išvados 100 ir 101 punkte iš esmės pažymėjo generalinis advokatas, Direktyvos 2014/104 2 straipsnio 4 punkte valstybėms narėms nenustatyta jokia pareiga sukurti pagrindinėje byloje aptariamo grupės ieškinio dėl išieškojimo mechanizmą ir nereglamentuojamos sąlygos, kuriomis nukentėjusio asmens teisės į žalos, patirtos dėl konkurencijos teisės pažeidimo, atlyginimą perleidimas, kad būtų pareikštas toks grupės ieškinys, yra galiojantis.

70 Darytina išvada, kad tiek grupės ieškinio dėl žalos atlyginimo mechanizmo sukūrimui, tiek sąlygoms, kuriomis teisės į žalos, galbūt susijusios su konkurencijos teisės pažeidimu, atlyginimą perleidimas fiziniam ar juridiniam asmeniui, kad šis galėtų nacionaliniame teisme pareikšti tokį grupės ieškinį, yra galiojantis, taikoma tokia teisės į žalos atlyginimą įgyvendinimo tvarka, kurios Direktyva 2014/104 nereglamentuoja.

71 Remiantis Teisingumo Teismo suformuota jurisprudencija, nesant Sąjungos teisės nuostatų šioje srityje, kiekviena valstybė narė, laikydamasi lygiavertiškumo ir veiksmingumo principų, savo teisinėje sistemoje turi nustatyti, kokia tvarka gali būti įgyvendinta teisė reikalauti atlyginti dėl konkurencijos teisės pažeidimų patirtą žalą (šiuo klausimu žr. 2001 m. rugsėjo 20 d. Sprendimo *Courage ir Crehan*, C-453/99, EU:C:2001:465, 29 punktą, taip pat 2019 m. kovo 28 d. Sprendimo *Cogeco Communications*, C-637/17, EU:C:2019:263, 42 punktą ir jame nurodytą jurisprudenciją).

72 Srityje, kurioje taikoma Direktyva 2014/104, veiksmingumo ir lygiavertiškumo principai atspindėti jos 4 straipsnyje, kuris iš esmės suformuluotas taip, kaip nustatyta Teisingumo Teismo jurisprudencijoje. Tačiau nagrinėjant antrąjį ir trečiąjį klausimus reikia atsižvelgti į prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusio teismo vienintelį nurodytą veiksmingumo principą.

73 Kaip nustatyta toje nuostatoje, remdamosi šiuo principu, valstybės narės užtikrina, kad visos su ieškiniais dėl žalos atlyginimo susijusios nacionalinės taisyklės ir procedūros būtų parengtos ir taikomos taip, kad jomis nebūtų sudarytos praktiškai neįmanomos arba pernelyg sudėtingos sąlygos pasinaudoti Sąjungos teisėje įtvirtina teise gauti visą dėl konkurencijos teisės pažeidimo patirtos žalos atlyginimą.

74 Teisingumo Teismas konkrečiai nusprendė, kad konkurencijos teisės srityje taikomos nacionalinės taisyklės neturi daryti neigiamos įtakos SESV 101 ir 102 straipsnių veiksmingam taikymui ir turi būti pritaikytos prie šiai sričiai priskiriamų bylų, kuriose iš principo reikia atlikti

sudėtingą faktinę ir ekonominę analizę, specifikos (šiuo klausimu žr. 2023 m. balandžio 20 d. Sprendimo *Repsol Comercial de Productos Petrolíferos*, C-25/21, EU:C:2023:298, 60 punktą ir jame nurodytą jurisprudenciją).

75 Be to, nors, nesant šią sritį reglamentuojančių Sąjungos teisės aktų, kiekviena valstybė narė savo nacionalinės teisės sistemoje turi nustatyti ieškinių, skirtų iš Sąjungos teisės sistemos kylančių individualių teisių apsaugai užtikrinti, pareiškimo procesines taisykles, valstybės narės vis tik privalo kiekvienu atveju užtikrinti, kad būtų paisoma Chartijos 47 straipsnio pirmoje pastraipoje įtvirtintos teisės į veiksmingą teisminę gynybą (2019 m. lapkričio 19 d. Sprendimo *A. K. ir kt. (Aukščiausiojo Teismo drausmės bylų skyriaus nepriklausomumas)*, C-585/18, C-624/18 ir C-625/18, EU:C:2019:982, 115 punktas ir jame nurodyta jurisprudencija). Kaip nurodyta šio sprendimo 65 punkte, Direktyvos 2014/104 4 konstatuojamojoje dalyje kalbama apie teisę į tokią apsaugą.

76 Kaip galima teigti remiantis šio sprendimo 28–33 punktais, nagrinėjamu atveju prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusiam teismui kyla abejonių, ar nacionalinė jurisprudencija, kurioje RDG aiškinamas taip, kad juo neleidžiama dėl konkurencijos teisės pažeidimo nukentėjusiems asmenims reikšti grupės ieškinio dėl išieškojimo, suderinama su veiksmingumo principu ir teise į veiksmingą teisminę apsaugą.

77 Šiuo klausimu tas teismas nurodo, kad, viena vertus, toks ieškinys yra vienintelė teisių gynimo priemonė, leidžianti tiems asmenims veiksmingai kartu kaip grupei ginti savo teisę į žalos atlyginimą. Kita vertus, nors tie asmenys turi galimybę savo vardu ir savo sąskaita pareikšti ieškinį dėl žalos atlyginimo, tokia galimybė vis dėlto nesuteiks jiems progos veiksmingai pasinaudoti ta teise. Atsižvelgiant į tai, kad individualaus ieškinio dėl konkurencijos teisės pažeidimo procesas yra ypač sudėtingas, ilgas ir brangus, nukentėję asmenys yra linkę atsisakyti minties reikšti tokį individualų ieškinį, ypač kai jų patirta žala yra nedidelė.

78 Visos pagrindinės bylos šalys, išskyrus ASG 2, ir Europos Sąjungos Teisingumo Teismo statuto 23 straipsnio pirmoje pastraipoje nurodyti kiti suinteresuotieji asmenys Teisingumo Teismui pateiktose pastabose vis dėlto nurodė tam tikrą kiekį duomenų, atskleidžiančių prašyme priimti prejudicinį sprendimą išdėstytų teiginių niuansus.

79 Taigi, pirma, tos šalys ir suinteresuotieji asmenys išreiškė abejonių dėl prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusio teismo teiginio, kad nacionalinėje teisėje nenumatyta dėl konkurencijos teisės pažeidimo nukentėjusių asmenų galimybė pareikšti grupės ieškinį dėl išieškojimo. Buvo nuspręsta, kad tokio ieškinio negalima reikšti konkrečiose bylose dėl konkurencijos teisės, kai tokio ieškinio pareiškimas iš tikrųjų reiškia RDG nuostatų, draudžiančių dalyvauti procese teisinių paslaugų teikėjui interesų konflikto atveju, pažeidimą.

80 Antra, reikia patikslinti teiginį, kad nacionalinėje teisėje nenustatyta jokia alternatyva tam ieškiniui, kuria pasinaudoję nukentėjusieji asmenys galėtų kartu kaip grupė ginti savo teisę į žalos atlyginimą. Skolinių reikalavimų perleidimas tikrojo faktoringo būdu, t. y. perdavimas ne vien pagal patikos principą, o visiškas skolinio reikalavimo perdavimas trečiajam asmeniui už neatidėliotiną šio asmens išmokamą finansinį atlygį to reikalavimo perleidėjui, taip pat procesinis bendrininkavimas, kai keli ieškovai pareiškia bendrą ieškinį ir, be kita ko, gali užsakyti atlikti bendrus vertinimus ir ekspertizes, kad būtų galima nustatyti kiekvieno iš jų patirtą žalą, šiuo atveju yra galimos alternatyvos, kurias pagal Vokietijos jurisprudenciją galima taikyti su konkurencijos teise susijusiuose ginčuose.

81 Trečia, prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusio teismo argumentas, kad nukentėjusios šalys yra linkusios atsisakyti naudotis teise į žalos atlyginimą, jei gali ją ginti tik pareikšdamos individualius ieškinius, šioje byloje kelia abejonių atsižvelgiant į suinteresuotųjų lentpjūvių individualių pretenzijų dydį, kuris lemia santykinį jų požiūrio į tokios rūšies bylas vertinimą.

82 Šiuo klausimu reikia pažymėti, kad būtent prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas privalo patikrinti, ar nacionalinės teisės aiškinimas taip, kad dėl to, jog joje nenumatyta galimybė pareikšti grupės ieškinį dėl išieškojimo su konkurencijos teise susijusiuose ginčuose, tampa neįmanoma ar pernelyg sudėtinga naudotis teise į žalos atlyginimą, kuri Sąjungos teisėje suteikta dėl konkurencijos teisės pažeidimo nukentėjusiems asmenims, ir ar dėl to aiškinimo jie netenka veiksmingos teisminės apsaugos.

83 Vis dėlto šiuo atveju jis turi atsižvelgti į visas reikšmingas aplinkybes, susijusias su nacionalinėje teisėje nustatyta tvarka, taikoma naudojimuisi teise į dėl tokio pažeidimo padarytos žalos atlyginimą (pagal analogiją žr. 2019 m. kovo 28 d. Sprendimo *Cogeco Communications*, C-637/17, EU:C:2019:263, 45 punktą).

84 Taigi tik tuo atveju, jeigu, atlikęs tokį patikrinimą, prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas turėtų nuspręsti, kad, viena vertus, nė vienas nacionalinėje teisėje numatytas grupės ieškiniui dėl išieškojimo alternatyvus kolektyvinis mechanizmas nesuteikia galimybės veiksmingai ginti asmenų ar asmenų grupės, t. y. nagrinėjamu atveju suinteresuotųjų lentpjūvių, kurios reikalauja atlyginti galimai dėl konkurencijos teisės pažeidimo patirtą žalą, teisių ir, kita vertus, dėl nacionalinėje teisėje nustatytų sąlygų pareikšti individualų ieškinį yra neįmanoma ar pernelyg sudėtinga pasinaudoti ta teise į žalos atlyginimą ir taip pažeidžiama jų teisė į veiksmingą teisminę gynybą, tas teismas turėtų padaryti išvadą, kad nacionalinė teisė, aiškinama taip, jog pagal ją nėra galimybės reikšti tokį ieškinį dėl žalos atlyginimo, neatitinka šio sprendimo 71–75 punktuose išdėstytų Sąjungos teisės reikalavimų.

85 Šiuo klausimu reikia pažymėti, kad, iš tiesų, atsižvelgiant į su konkurencijos teise susijusių bylų specifiką ir visų pirma į šio sprendimo 74 punkte primintą aplinkybę, kad, norint pareikšti grupės ieškinius dėl žalos, patirtos dėl tos teisės pažeidimo, atlyginimo, iš principo reikia atlikti sudėtingą faktinių ir ekonominių aplinkybių analizę, nacionalinėje teisėje numatyti individualių reikalavimų sujungimo mechanizmai nukentėjusiems asmenims galėtų palengvinti naudojimąsi teise į žalos atlyginimą. Konkrečiai kalbant, dėl tokių mechanizmų turėtų tapti lengviau reikšti savarankiškus ieškinius dėl žalos atlyginimo, kuriems pagrįsti konkurencijos tarnyba nėra priėmusi jokio galutinio pažeidimo konstatavimo.

86 Vis dėlto tik tokių ieškinių dėl žalos atlyginimo sudėtingumas ir dėl jų patiriamos proceso išlaidos savaime neleidžia daryti išvados, kad pasinaudoti teise į žalos atlyginimą teikiant individualų ieškinį taptų praktiškai neįmanoma ar pernelyg sunku, todėl, nesant dėl konkurencijos teisės pažeidimo nukentėjusių asmenų individualių reikalavimų sujungimo mechanizmų, tie asmenys netektų teisės į veiksmingą teisminę apsaugą. Tik tuo atveju, jeigu prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusiam teismui pavyktų, atlikus visų bylos faktinių ir teisinių aplinkybių vertinimą, nustatyti, kad konkretūs nacionalinės teisės elementai kliudo pareikšti tokius individualius ieškinius, jis galėtų, jei reikia, padaryti tokią išvadą.

87 Svarbu pridurti, kad, jei tas teismas turėtų konstatuoti, kad grupės ieškinio dėl išieškojimo mechanizmas pagrindinėje byloje yra vienintelė procesinė teisių gynimo priemonė, leidžianti suinteresuotosioms įmonėms veiksmingai apginti teisę į galbūt su aptariamu karteliu susijusios žalos atlyginimą, toks konstatavimas neturėtų poveikio nacionalinių nuostatų, kuriomis, siekiant

apsaugoti teisės subjektus, reglamentuojama tokių išieškojimo paslaugų teikėjų veikla, kad, be kita ko, būtų užtikrinta tokių paslaugų kokybė ir tų paslaugų teikėjų gaunamo atlygio objektyvumas ir proporcingumas ir kad būtų užkirstas kelias interesų konfliktams bei piktnaudžiavimui procesu, taikymui.

88 Galiausiai dėl pasekmių, kurių kiltų, jei prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas konstatuotų nesuderinamumą su teise į veiksmingą teisminę apsaugą, reikia pažymėti, kad, remiantis šio sprendimo 60 ir 64 punktais, Direktyvos 2014/104 3 straipsnio 1 dalyje kodifikuota teisė į visą žalos, patirtos dėl konkurencijos teisės pažeidimo, atlyginimą kyla iš SESV 101 straipsnio 1 daliai suteikto tiesioginio veikimo.

89 Be to, Teisingumo Teismas yra pažymėjęs, kad vien Chartijos 47 straipsnio pakanka ir jo nereikia tikslinti Sąjungos ar nacionalinės teisės nuostatomis, kad privatiems asmenims būtų suteikta teisė, kuria galima remtis (šiuo klausimu žr. 2018 m. balandžio 17 d. Sprendimo *Egenberger*, C-414/16, EU:C:2018:257, 78 punktą ir 2024 m. vasario 20 d. Sprendimo *X (Nutraukimo motyvų nebuvimas)*, C-715/20, EU:C:2024:139, 80 punktą ir jame nurodytą jurisprudenciją).

90 Tačiau pagal Sąjungos teisės viršenybės principą nacionalinis teismas, turintis taikyti tos teisės nuostatas pagal jam suteiktą jurisdikciją, turi pareigą, nesant galimybės aiškinti nacionalinės teisės nuostatų taip, kad jos atitiktų Sąjungos teisės reikalavimus, užtikrinti visišką tų reikalavimų veiksmingumą jo nagrinėjamoje byloje, prireikus savo iniciatyva netaikydamas bet kurių, net ir vėliau priimtų, tiesiogiai veikiančiai šios teisės nuostatai prieštaraujančių nacionalinės teisės nuostatų ar praktikos, ir neprivalo prašyti, kad ši nacionalinė nuostata ar praktika būtų panaikinta teisėkūros arba kitokiomis konstitucinėmis priemonėmis, arba laukti, kol tai bus padaryta (šiuo klausimu žr. 2019 m. birželio 24 d. Sprendimo *Popławski*, C-573/17, EU:C:2019:530, 57 ir 58 punktus, taip pat 2024 m. sausio 25 d. Sprendimo *Em akaunt BG*, C-438/22, EU:C:2024:71, 37 punktą ir nurodytą jurisprudenciją).

91 Taigi šio sprendimo 84 punkte nurodytu atveju prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas, atsižvelgdamas į nacionalinės tesės visumą ir pritaikęs joje pripažįstamus aiškinimo metodus, iš pradžių turės nustatyti, ar jis gali atitinkamas RDG nuostatas aiškinti laikydamasis Sąjungos teisės reikalavimų, tačiau tų nuostatų neaiškindamas *contra legem* (pagal analogiją žr. 2022 m. birželio 22 d. Sprendimo *Volvo ir DAF Trucks*, C-267/20, EU:C:2022:494, 52 punktą ir jame nurodytą jurisprudenciją).

92 Kaip pažymėta šio sprendimo 79 punkte, šiuo klausimu kai kurios proceso Teisingumo Teisme šalys nurodė, kad pagrindinėje byloje aptariamos nuostatos savaime nepanaikino galimybės su konkurencijos teise susijusiuose ginčuose naudotis grupės ieškinio dėl išieškojimo mechanizmu ir tam tikrų nacionalinių teismų buvo aiškinamos taip, kad, norint konkrečiu atveju pasinaudoti tuo mechanizmu, reikia laikytis teikiamų paslaugų kokybei, tinkamo lygio paslaugų teikėjo atlygiui ir interesų konflikto su tuo teikėju nebuvimui užtikrinti skirtų sąlygų.

93 Tik tuo atveju, jei neįmanoma pateikti jokio Sąjungos teisei neprieštaraujančio išaiškinimo, prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas turėtų jų netaikyti (šiuo klausimu žr. 2021 m. sausio 21 d. Sprendimo *Whiteland Import Export*, C-308/19, EU:C:2021:47, 63 punktą ir nurodytą jurisprudenciją).

94 Atsižvelgiant į išdėstytus argumentus, į antrąjį ir trečiąjį klausimus reikia atsakyti: SESV 101 straipsnis kartu su Direktyvos 2014/104 2 straipsnio 4 punktu, 3 straipsnio 1 dalimi ir 4 straipsniu, taip pat Chartijos 47 straipsnio pirma pastraipa turi būti aiškinami taip, kad jais

remiantis draudžiama aiškinti nacionalinės teisės aktus taip, kad dėl konkurencijos teisės pažeidimo galbūt nukentėję asmenys savo teisės į žalos atlyginimą negalėtų perleisti teisinių paslaugų teikėjui, kad jis galėtų tas teises sujungti ir jas ginti pareikšdamas savarankišką ieškinį dėl žalos atlyginimo, jeigu

– nacionalinėje teisėje nenumatyta jokia kita galimybė sujungti tų nukentėjusių asmenų individualias pretenzijas, užtikrinanti teisės į žalos atlyginimą įgyvendinimo veiksmingumą, ir jeigu

– atsižvelgiant į visas bylos aplinkybes, paaiškėja, kad tokiems asmenims pareikšti individualų ieškinį dėl žalos atlyginimo yra neįmanoma arba pernelyg sudėtinga ir dėl to jie netenka teisės į veiksmingą teisminę apsaugą.

Jeigu tų nacionalinės teisės aktų neįmanoma aiškinti laikantis Sąjungos teisės reikalavimų, pagal tas Sąjungos teisės nuostatas nacionalinis teismas privalo minėtų nacionalinės teisės aktų netaikyti.

Dėl bylinėjimosi išlaidų

95 Kadangi šis procesas pagrindinės bylos šalims yra vienas iš etapų prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusio teismo nagrinėjamoje byloje, bylinėjimosi išlaidų klausimą turi spręsti šis teismas. Išlaidos, susijusios su pastabų pateikimu Teisingumo Teismui, išskyrus tas, kurias patyrė minėtos šalys, nėra atlygintinos.

Remdamasis šiais motyvais, Teisingumo Teismas (didžioji kolegija) nusprendžia:

SESV 101 straipsnis kartu su 2014 m. lapkričio 26 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos 2014/104/ES dėl tam tikrų taisyklių, kuriomis reglamentuojami pagal nacionalinę teisę nagrinėjami ieškiniai dėl žalos, patirtos dėl valstybių narių ir Europos Sąjungos konkurencijos teisės nuostatų pažeidimo, atlyginimo, 2 straipsnio 4 punktu, 3 straipsnio 1 dalimi ir 4 straipsniu, taip pat Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartijos 47 straipsnio pirma pastraipa

turi būti aiškinami taip:

jais remiantis draudžiama aiškinti nacionalinės teisės aktus taip, kad dėl konkurencijos teisės pažeidimo galbūt nukentėję asmenys savo teisės į žalos atlyginimą negalėtų perleisti teisinių paslaugų teikėjui, kad jis galėtų tas teises sujungti ir jas ginti pareikšdamas ieškinį dėl žalos atlyginimo nesant galutinio ir privalomo konkurencijos institucijos sprendimo dėl faktinių aplinkybių nustatymo, kuriame konstatuojamas toks pažeidimas, jeigu

– **nacionalinėje teisėje nenumatyta jokia kita galimybė sujungti tų nukentėjusių asmenų individualias pretenzijas, užtikrinanti teisės į žalos atlyginimą įgyvendinimo veiksmingumą, ir jeigu**

– **atsižvelgiant į visas bylos aplinkybes, paaiškėja, kad tokiems asmenims pareikšti individualų ieškinį dėl žalos atlyginimo yra neįmanoma arba pernelyg sudėtinga ir dėl to jie netenka teisės į veiksmingą teisminę apsaugą.**

Jeigu tų nacionalinės teisės aktų neįmanoma aiškinti laikantis Sąjungos teisės reikalavimų, pagal tas Sąjungos teisės nuostatas nacionalinis teismas privalo minėtų nacionalinės teisės aktų netaikyti.

Parašai.